

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Objectgegevens

provincie:	Noord-Holland
gemeente:	Den Helder
plaatselijke aanduiding:	Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp
kadastrale aanduiding:	gemeente: Den Helder sectie: N nummer: 6670
architect:	G. Scholten/R. Kastelijn
bouwjaar:	1871
oorspronkelijke functie:	Openbare lagere school
huidige functie:	Bedrijfsruimte/ leegstaand

Afbeelding 1: School nr. 1, Langevliet 58-60, Julianadorp. Tijdens de bezichtiging stond het gebouw leeg en waren de gevelopeningen van het gebouw dichtgezet.

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Inleiding

De voormalige school (oorspronkelijk School no. 1 genoemd) met bijbehorende onderwijzerswoning bevindt zich op Langevliet 58-60. Het gebouw maakte deel uit van de eerste bebouwing in een klein gehucht, dat vervolgens is uitgegroeid tot het huidige Julianadorp. De school en de woning hebben hun oorspronkelijke functie inmiddels verloren.

Ontstaansgeschiedenis

Julianadorp is ontstaan in het gebied dat het Buitenveld werd genoemd. Het gebied liep regelmatig onder water. Met de aanleg van het Noordhollandsch Kanaal en een zeedijk ten oosten van het Buitenveld werd het gebied geheel omdijkt en ontstond de polder Het Koegras. Na het ontstaan van de eerste agrarische activiteiten ontstond centraal in het gebied een gehucht bij de kruising van de afwateringsvaarten; de Langevliet in noordzuidelijke richting en de Schoolvaart in oostwestelijke richting. De naam van deze vaart verwijst naar de eerste school van het gehucht, een kleine houten school met de praktische naam School nr. 1. Deze werd in 1836 in het midden van de Koegraspolder gebouwd voor de kinderen van . Een deel van de kinderen kwam uit het deel van de polder dat zich binnen het grondgebied van de gemeente Callantsoog bevond. In 1870 werd dit eerste schoolgebouwtje vervangen door een nieuwe en grotere school met onderwijzerswoning die plaats bood aan ongeveer honderd kinderen. De school behield zijn naam en werd gebouwd met financiële steun van P. Loopuyt, die in 1849 de eerste particuliere eigenaar was geworden van de polder. In 1906 was er inmiddels voldoende aanleiding en aanwas om een dorp te stichten in de polder. Er ontstond een kleine dorpskern rond een plein, het Loopuytpark. Ter gelegenheid van de oprichting van een kerk aan dit plein (de Ontmoetingskerk), werd dit dorp in 1909 Julianadorp genoemd, als verwijzing naar de in dat jaar geboren prinses. Dit gegeven maakt de school niet alleen tot één van de oudste bouwwerken uit Julianadorp, het is ook de reden dat het dorp op deze plek ontstond.

Bouwgeschiedenis

Het huidige gebouw vindt zijn oorsprong in 1870. In dat jaar werd een onderwijzerswoning met (daaraan verbonden) twee schoollokalen gebouwd, naar ontwerp van de toenmalige Helderse Gemeente Bouwmeester Gerard Scholten (1839 - 1894) in een voor deze periode gangbare bouwstijl. Scholten was in zijn functie ook verantwoordelijk voor de beide nog bestaande School nr. 6 aan de Vischmarkt in Den Helder (1862) en School nr. 2 in Huisduinen (1863). In de loop der tijd is de school in meerdere fases uitgebreid met nieuwe lokalen en is met name het aanzicht van de school geleidelijk met de tijd meegegaan. De woning bleef ongemoeid. De uitbreidingen van de school volgde het toenemende bevolkingsaantal in de polder en de veranderende opvattingen over schoolhuisvesting. Een eerste uitbreiding, getekend door de toenmalige Gemeente Bouwmeester Roelof Kastelijn (1864 - 1942) werd (deels) uitgevoerd in 1921. Er werden lokalen toegevoegd aan het gebouw achter de bestaande, waarbij een T-vormige gangenstructuur ontstond. Kastelijn was in zijn functie ook verantwoordelijk voor andere gemeentelijke bouwwerken in Den Helder, zoals de Rijks Hogere Burger School uit 1898 (gesloopt), de voormalige gemeenteschool no. 7 aan de Weststraat 110 en het gebouw voor het Burgerlijk Ambestuur en Gemeentewerken aan de Kerkgracht 3. Het huidige beeld wordt gedomineerd door een latere uitbreiding uit ongeveer 1931, waarschijnlijk ook getekend door Kastelijn, toen weer vier schoollokalen en een gymlokaal werden toegevoegd. Nu werd gekozen om de nieuwe lokalen in serie achter de bestaande te leggen aan een interne gangenstructuur, waarmee het gebouw de huidige langgerekte vorm kreeg. Ook werd een nieuwe entree toegevoegd en de kenmerkende grote glazen puien met onder- en bovenlichten om aanvullend daglicht in de schoollokalen te krijgen. Aan de achterzijde (noordzijde) werden verschillende aanbouwen toegevoegd.

Gebruiksgeschiedenis

Een opvallende periode uit de gebruiksgeschiedenis van de school is dat deze in 1940 is gevorderd door de Duitse bezetter en in gebruik is genomen als noodziekenhuis. De schoollokalen werden hiervoor verbouwd tot ziekenzalen. Het gebouw heeft na de oorlog tot in de jaren '60 gefunctioneerd als school, waarna deze nog in gebruik is gebleven als overblijflokaal en kleuterschool. Vervolgens waren in het gebouw een serie ateliers en bedrijfsruimten gelegen. De onderwijzerswoning was daarentegen nog tot recent bewoond.

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Beschrijving situatie en directe omgeving

De school met onderwijzerswoning bevindt zich op een kavel aan de kruising van de wegen Langevliet, de Van Foreestweg en de Schoolweg, in de historische kern van Julianadorp. Het historische centrum rondom het Loopuytpark bevindt zich ten zuidoosten van de kavel. De verdere ontwikkeling uit de jaren '60 en '70 ontstond aan de zuidwestelijke zijde van het centrum, waardoor de school zich inmiddels aan de noordoostelijke rand van het dorp bevindt. De Van Foreestweg loopt ten westen van de school tot aan de Langevliet aan de noordkant van de Schoolvaart. Vervolgens gaat deze als de Schoolweg verder aan de zuidkant van de vaart. Hierdoor is er een verspringing in de weg ter hoogte van de school. Dit maakt dat de school zichtbaar van de Schoolweg staat.

Afbeelding 6: De school aan het einde van de Schoolweg.

Het gebouw bevindt zich in de noordoostelijke hoek van een nagenoeg rechthoekige kavel dat het deelt met (semi)publieke functies, zoals een sportcomplex met enkele sportvelden, een apotheek en tandartspraktijk en Princes Margriet basisschool. Het terrein van het betreffende gebouw is gescheiden van de overige functies en sportvelden met hekwerken en van de weg met een laag gemetseld muurtje.

Beschrijving van het exterieur

Het gebouw op Langevliet 58-60 bestaat uit de voormalige *woning* (nummer 58) met de voorgevel aan de Langevliet, met geschakeld ten westen hiervan de *school* (nummer 60).

Woning

De woning heeft een hoogte van één bouwlaag met schilddak. De noklijn loopt parallel aan de weg. Op het voordakvlak (oost) en op de twee zijdakvlakken bevinden zich plat afgedekte dakkappen en vier gemetselde schoorstenen. De gevels van het complex zijn opgetrokken uit schoonmetselwerk in kruisverband. Op het dak liggen rode, ongeglazuurde Verbeterde Hollandse pannen. De gevelopeningen hebben hardstenen waterslagen. De houten kozijnen en boeiboorden zijn wit geschilderd, de houten voordeuren donkergroen. De entree met paneeluur en bovenlichten ligt aan de Langevliet centraal in de *voorgevel* (oost) en wordt aan beide kanten geflankeerd door twee getoogde ramen met bovenlichten. Aan de *linkerzijgevel* (west) bevindt zich aan de linkerzijde een gevelopening met dubbel raam met bovenlichten en een kleiner raam. Aan de *rechterzijgevel* (noord) bevindt zich één gevelopening met een kozijn met gesloten delen. De *achtergevel* (west) heeft één kleine gevelopening.

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Afbeelding 7 tot 11: De onderwijzerswoning

School

De school bestaat in hoofdopzet uit een langgerekt volume van één bouwlaag met een schildkap en verschillende aanbouwen aan de west- en noordzijden. Centraal aan de noordgevel bevindt zich de voormalige gymzaal, eveneens met schildkap. De overige aanbouwen hebben platte daken. De gevels van het complex zijn opgetrokken uit schoon metselwerk in klezorenverband. Op het dak liggen rode, ongeglazuurde keramische Verbeterde Hollandse pannen. De houten kozijnen en boeiboorden zijn wit geschilderd.

De *voorgevel* (zuid) bestaat uit een rij van zeven grote vensters, die na het derde en vijfde venster worden onderbroken door entrees. De vensters bestaan uit vijfruits ramen met 5 boven- en 10 onderlichten en keramische waterslagen. De entrees bestaan uit een dubbele deur onder een uitkragende en witgeschilderde betonnen luifel en worden geflankeerd door twee gemetselde plantenbakken haaks op de gevel. Aan de achtergevel (noord) bevinden zich verschillende hoger geplaatste kleine gevelopeningen. De achtergevel was bij bezoek deels ontoegankelijk en is niet volledig geobserveerd.

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Afbeelding 12 tot 15: De school

Beschrijving van het interieur

De interne structuur van de woning is grotendeels ongewijzigd. Hier zijn nog verschillende historische elementen aanwezig, waaronder een open haard met tegelwerk en hardstenen afwerking.

De structuur van de school is sterk gewijzigd. Er zijn wanden tussen de klaslokalen verwijderd om grotere ruimtes te creëren. Toch zijn er ook hier nog verschillende historische elementen aanwezig, waaronder rode tegellambrisering met donkerrode bies op de begane grond, verschillende inbouwkasten, paneeldeuren en een open haard voorzien van tegelwerk.

Afbeelding 16 tot 19: Verschillende historische elementen in het Interieur van de school

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Waardering

Bij de waardering zijn de criteria gebruikt zoals beschreven in de standaard voor het waarderen van bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

De school met onderwijzerswoning aan de Langevliet 58-60 heeft bijzondere cultuurhistorische waarde als onderdeel van de eerste (bouw-)ontwikkelingen van Julianadorp. De waarde van de school als uitdrukking van ontwikkelingen op het gebied van scholenbouw in Nederland is beperkt. Het ontwerp was eenvoudig en volgend aan landelijke ontwikkelingen. Wel heeft de school cultuurhistorische waarde voor Julianadorp, omdat deze behoort tot de eerste bebouwing uit het dorp en het eerste teken van gemeenschapsvorming is aldaar. De ligging van de school heeft de locatie van het dorp bepaald. Daarnaast heeft de school grote waarde als een cultuurhistorisch herkenningspunt. Het maakt onderdeel uit van het historische centrum en is een onderdeel van het dagelijks leven van het dorp. Veel inwoners van Julianadorp hebben in het gebouw op school gezeten en hebben er warme herinneringen aan. Ook de tijdelijke functie als noodziekenhuis tijdens de Tweede Wereldoorlog draagt bij aan de cultuurhistorische waarde.

Architectuurhistorische waarden

De architectuurhistorische waarde van de school als voorbeeld van architectuur uit de negentiende eeuw en/of uit het interbellum in algemene zin is beperkt. Voor Julianadorp en Den Helder is het gebouw echter weldegelijk van belang. Julianadorp was in deze bouwperiode een klein dorp en het aantal gebouwen uit deze periode is daardoor beperkt. De verschillende uitbreidingen van het gebouw en de daarbij horende tijdslagen zijn nog afleesbaar, waarmee de groei van het gebouw, als symbool voor de groei van het dorp, duidelijk is af te lezen. Het gebouw heeft daarnaast waarde als voorbeeld van een ontwerp van de Helderse Gemeente Bouwmeesters G. Scholten en R. Kastelijn. Zij passen goed binnen het oeuvre van deze architecten en het beperkte aantal nog overgebleven voorbeelden vermeerderd de waarde.

Situationele en ensemblewaarden

De school is van belang als onderdeel van de stedenbouwkundige samenhang in Julianadorp en in het bijzonder in het historische centrum. De school staat op de kruising van twee belangrijke assen. Het heeft daarnaast een opvallende stedenbouwkundige ligging in de zichtas van de Schoolweg en is daarmee een duidelijk herkenningspunt voor het dorp. Ook is er sprake van ensemblewaarde als onderdeel van de historische negentiende-eeuwse bebouwing in de naaste omgeving. Tot slot hebben de school en de onderwijzerswoning onderlinge ensemblewaarde. Gezamenlijk geven zij uiting aan de historische praktijk om als gemeente onderwijzers een woning aan te bieden in ruil voor hun diensten.

Gaafheid en herkenbaarheid

De school heeft verschillende uitbreidingen doorstaan en de gaafheid ten opzichte van het eerste historische ontwerp is daardoor sterk aangetast. Daarentegen is het exterieur van de school na omstreeks 1935 niet of nauwelijks meer gewijzigd. Daarmee is de herkenbaarheid van het gebouw, zoals de huidige inwoners het hebben gekend, nog wel groot. Het doorbreken van de wanden van de schoollokalen doet afbreuk aan de herkenbaarheid van de interne structuur van de school.

Zeldzaamheid

Julianadorp heeft een beperkte hoeveelheid scholen gekend. De voormalige School nr. 1 was de eerste en tot de bouw van de Prinses Margrietschool de enige. In de context van Julianadorp heeft de school daarmee een hoge zeldzaamheidswaarde. In breder gemeentelijk verband zijn er meer scholen uit deze periode met een vergelijkbare geschiedenis en ontwikkeling. Bijvoorbeeld in Huisduinen en in Den Helder. Ook wat betreft het aantal bouwwerken uit de negentiende eeuw is de school op gemeentelijk niveau niet zeldzaam. In de context van Julianadorp is het gebouw echter wel bijzonder. Dit maakt het gebouw van groot belang voor de dorps- bouwgeschiedenis.

Langevliet 58-60, 1788 BG, Julianadorp

Bronnen

Literatuur

- Het Buitenveld wordt Koegraspolder, 1 maart 1996, Levend Verleden, pp. 78-81, via Regionaal Archief Alkmaar
- Julianadorp omstreeks de jaren dertig, 1 maart 1997, Levend Verleden, pp. 3-6, via Regionaal Archief Alkmaar.
- Heldersche Courant, 15 mei 1869, Zitting van de gemeenteraad, pp.1.
- Vliegend Blaasje, 17 november 1909, Julianadorp, pp.1.

Beeldmateriaal

Afbeelding 2 - bron: Kaartviewer Steunpunt Monumenten & Archeologie

Afbeelding 3 – bron: Google Maps

Afbeelding 4 en 5 – bron: Topotijdreis

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland.

Colofon

opdrachtgever: Gemeente Den Helder

datum onderzoek: 30 juli 2024

datum beschrijving: 05 augustus 2024

opgesteld door: ir. S.C.E. Baggelaar

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.